

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spodbujanju trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 44/18)

Poročevalec: **g. IOZIA**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 16. julija 2009 v skladu s členom 29 (2) poslovnika sklenil, da pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Spodbujanje trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. junija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 464. plenarnem zasedanju 14. in 15. julija 2010 (seja z dne 14. julija) s 146 glasovi za, 4 glasovi proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Kratka vsebina mnenja

1.1 „Želela bi pokazati, da vlaganja v tehnologije, ki so podnebju prijazne in energetske učinkovite, prinašajo ekonomske prednosti. Možnosti so velikanske.“

Connie Hedegaard, evropska komisarka za podnebne ukrepe

1.2 Na začetku tretjega tisočletja se odpirajo nova vprašanja o prihodnosti našega planeta. Tveganja, povezana s sedanjimi podnebnimi spremembami, povečanje povpraševanja po energiji na svetovni ravni, dejstvo, da bodo v sorazmerno kratkem času izčrpani tradicionalni viri energije, vse večja ozaveščenost državljanov, ki zahtevajo ustrezne ukrepe za boj proti negativnim učinkom izpustov toplogrednih plinov in njihovo blažitev, kažejo na potrebo po reviziji razvojnega modela, zmanjšanju potrošnje ter povečanju uporabe alternativnih in obnovljivih virov, ki bi pomagala zmanjšati emisije. Evropske politike bi morale biti osredotočene na razvoj zelene, socialne in konkurenčne Evrope.

1.3 Zaradi potrebe po povečanju zanesljivosti oskrbe in zmanjšanju odvisnosti od politično nestabilnih ali konkurenčnih območij ter postopnega spreminjanja mešanice energetskih virov v korist čistih in obnovljivih virov energije bo nova zelena energija postala dejavnik trajnostnega razvoja in večanja zaposlenosti ter prispevala k novemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu ravnovesju.

1.4 V tem mnenju želi Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) proučiti možnosti za „trajnostna zelena delovna mesta“ ter opredeliti ustrezne instrumente, s katerimi bi jih lahko podprli in spodbujali.

1.5 Pri ocenjevanju učinka teh novih politik je treba imeti v mislih razliko med številom novonastalih in starih, ukinjenih

delovnih mest, kot so „črni poklici“ (v premogovnikih, gradnji in vzdrževanju tradicionalnih vrst elektrarn itd.). Te procese sprememb morajo spremljati politike, usmerjene v ohranjanje dohodka, poklicno usposabljanje in prekvalificiranje. Delavci in državljani bi morali novo ekonomijo dojemati kot veliko priložnost, vključevati bi morala načela dostojnega dela ter postati gibalno socialno, okoljsko in ekonomsko trajnostnega razvoja.

1.6 Evropska strategija prehajanja na ekonomsko in industrijsko politiko zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov mora temeljiti na dialogu med vladami, socialnimi partnerji in civilno družbo, ki se bo nanašal na ekonomske in industrijske spremembe, ustrezne naložbe v tehnologije za nova in dostojna zelena delovna mesta ter nove zelene usposobljenosti.

1.7 Za uspeh takšne strategije je nujno vključevanje nacionalnih in lokalnih oblasti, podjetij, sindikatov ter stalen dialog, s pomočjo katerega se preverja učinek na zaposlovanje in trg dela. Brez sodelovanja socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe ne bo napredka. EESO z zadovoljstvom pozdravlja ustanovitev generalnega direktorata za ukrepe na področju podnebnja (CLIM), ki naj bi usklajeval tako notranje kot zunanje politike Unije na področju blažitve in prilagajanja.

1.8 EESO meni, da je nujno uvesti stalen instrument posvetovanja, s katerim bi lahko predvideli učinke družbeno-ekonomske tranzicije, usklajevali delo sektorskih svetov in krepili dialog med socialnimi partnerji in javnimi oblastmi. Agenciji za okolje bi bilo treba zaupati tudi odgovornost za dejansko „sledljivost“ emisij, ki bi zajemala vse ravni proizvodnje in prevoza v skladu z metodo LCA, kot je določena z ISO standardi serije 14040 ter opredeljena v zeleni knjigi COM(2001) 68 in sporočilu COM(2003) 302 o integrirani politiki glede proizvodov ter kot je zgolj posredno omenjena

v evropskih uredbah EMAS (761/2001/ES) in Ecolabel (1980/2000/ES).

1.9 EU ima ključno vlogo pri spodbujanju širjenja zelenih delovnih mest. Pri naložbah bi morala spodbujati politiko podpore dejavnostim in sektorjem ter si skupaj z državami članicami prizadevati za stabilno zakonodajo, ki bi znatno zmanjšala upravne obremenitve ter vedno upoštevala potrebe MSP. Na področju trga dela pa bi morala uvesti posebne programe podpore poklicnemu usposabljanju, predvsem prekvalificiranju delavcev, ki jih ogrožajo spremembe v industriji in bi lahko zgubili sedanjo zaposlitev ter raven dohodka. Države članice bi morale s pomočjo davčnih spodbud podjetjem in uporabnikom ter uporabo sredstev iz sistema EU za trgovanje s pravicami do emisij (ETS) podpirati energetske učinkovitost, naložbe v obnovljive vire, raziskave in razvoj. Zlasti v sedanjem obdobju krize je takšna politika nujna in potrebna.

1.10 Javna naročila imajo pomembno vlogo, saj se z njimi ustvari več kot 15 % BDP v EU. Preferenčne klavzule za ekološko trajnostno blago in storitve lahko trg spodbudijo k hitrejši rasti naložb v tehnološke inovacije.

1.11 EU v celoti – tako na ravni EU kot na nacionalni ravni – še vedno premalo vlaga v raziskave, saj jim namenja manj kot 2 % BDP, za razliko od ZDA, kjer ta delež znaša 2,6 %, in Japonske, kjer je ta delež 4-odstoten. Evropa potrebuje več naložb v R&R in bistveno je, da se raziskave usmerijo v razvoj družbe z malo izpusti toplogrednih plinov.

1.12 Glavne razvojne možnosti ponujajo vse tradicionalne dejavnosti in poklici, ki lahko postanejo okolju prijaznejši. Pri doseganju tega cilja ima civilna družba ključno vlogo. Okoljevarstvena vzgoja mladih generacij, poklicno usposabljanje, komuniciranje s podjetji, delavci in državljani ter njihovo obveščanje so bistvene pripravljalne dejavnosti za razvoj novega zelenega gospodarstva. EESO je dejavno vključen v podporo tem dejavnostim v okviru projekta Pinocchio.

1.13 Kmetijstvo bo k temu lahko zelo veliko prispevalo bodisi s preobrazbo proizvodnih modelov bodisi z razvojem agrogozdarstva in gojenja biomase. Zaradi svoje vloge zaščite podeželja in okolja je kmetijstvo s svojimi organizacijami med najpomembnejšimi možnimi izvajalci velike kampanje osveščanja in obveščanja o novem zelenem gospodarstvu.

1.14 Biomasa je daleč najpomembnejši obnovljivi vir energije. Podatki iz leta 2008 kažejo, da biogeni viri energije na evropski ravni močno prevladujejo nad vsemi drugimi obnovljivimi viri. V EU-27 sta dve tretjini primarne obnovljive energije pridobljeni iz biomase, kar znaša 66,1 % od skupno 6 200 PJ.

1.15 V obdobju gospodarskih težav in omejitev razpoložljivega kapitala je treba napore vlagati v omejeno število prednostnih nalog, ki so ključnega pomena za konkurenčnost Evrope v svetu in s katerimi bi v prihodnjih letih zaščitili okolje in preprečevali izgubo delovnih mest. Obnovljivi viri energije, trajnostni promet ter stavbe s kar najmanjšimi emisijami CO₂ so po mnenju EESO prednostna področja.

1.16 Javni sektor mora kolikor se le da podpreti te sektorje v obdobju tranzicije. Politike izmenjevanja restriktivnih in stimulativnih ukrepov (t. i. politike „stop-go“), nestabilen in neskladen regulativni okvir ter upravne obremenitve so glavne ovire za razvoj dejavnosti ter dobrih in dostojnih zelenih delovnih mest.

2. Uvod

2.1 Trg z energijo

2.1.1 Finančna in gospodarska kriza je nedvomno upočasnila razvoj dejavnosti, povezanih s celotnim področjem novih energij.

2.1.2 V letu 2009 je število transakcij na trgu plina in nafte drastično upadlo. Zmanjšanje prometa je bilo 19-odstotno, kar pomeni upad za več kot 90 milijard dolarjev (Svetovni pregled energetike 2009 – *World Energy Outlook 2009*, IEA). Kljub takšni zamrznitvi potrošnje še vedno predvidevajo, da se bo povpraševanje po energiji do leta 2030 povečalo za približno 40 odstotkov in doseglo skoraj 18,8 milijarde ton ekvivalenta nafte (ten).

2.1.3 Povpraševanje po fosilnih virih energije bo kljub vsemu znašalo več kot 77 % povečanja povpraševanja v obdobju 2007-2030, povpraševanje po nafti pa se bo povečalo s sedanjih 85 na 88 milijonov sodčkov na dan v letu 2015 in na 105 v letu 2030.

2.1.4 Iz pregleda *World Energy Outlook 2009* za leto 2009 je razvidno, da sta boj proti podnebnim spremembam in njihovo obvladovanje mogoča le ob temeljiti preobrazbi sektorja energetike. Poročilo predlaga *Scenarij 450* z radikalnimi ukrepi in natančno določenimi roki za dolgoročno omejitev koncentracije CO₂ v ozračju na 450 delcev na milijon ter preprečitev zvišanja temperature planeta za več kot 2 stopinji v primerjavi s predindustrijsko dobo. Mednarodna agencija za energijo (IEA) ugotavlja: „Da bi se ta scenarij lahko uresničil, bi morale povpraševanje po fosilnih gorivih doseči vrh do leta 2020, z energijo povezane emisije pa bi se morale zmanjšati z 28,8 Gt (gigaton) leta 2007 na 26,4 Gt v letu 2030.“

2.2 Energetska učinkovitost

2.2.1 Cilj programov energetske učinkovitosti Evropske unije je zmanjšanje energetske intenzivnosti za 3,3 % na leto v obdobju 2005–2020, kar bi pomenilo 860 Mten na leto. Za uresničitev tega ambicioznega cilja bi bili potrebni obvezni ukrepi, kjer je to mogoče, in velikanske naložbe, ki bi morale prinesiti znatne prihranke: po oceni Komisije kakšnih 100 milijard eurov letno (Sporočilo Komisije – Načrt za energetska učinkovitost: uresničitev možnosti, COM(2006) 545 konč.).

2.2.2 EESO je v različnih mnenjih močno podprl evropske pobude za razširjanje programov energetske učinkovitosti.⁽¹⁾ Žal pa je moral obenem ugotoviti tudi pomanjkanje podobnega navdušenja med državami članicami.⁽²⁾ EESO znova poudarja naslednje: „Eden od vidikov ‚zelenih‘ politik, ki se ga pogosto spregleda, so njihove gospodarske koristi. ‚Zeleno‘ gospodarstvo je v resnici ena od možnosti za izhod iz svetovne krize. Takšno okolju prijazno gospodarstvo, ki sedaj nastaja, ustvarja nove možnosti zaposlovanja. Po besedah komisarja Dimasa bodo ‚zelene naložbe‘ v naslednjem desetletju v EU ustvarile 2 milijona delovnih mest. ‚Zeleno‘ gospodarstvo torej ni razkošje.“⁽³⁾

2.2.3 Komisija bi morala pripraviti revizijo strategije za energetska učinkovitost. Dosedanji napredek ni prinesel pričakovanih rezultatov. Relativna stabilizacija cene nafte, ki je z rekordnih 147,27 ameriškega dolarja 11. julija 2008 padla na povprečno 53,56 ameriškega dolarja za sodček v letu 2009 (v letu 2008 pa je bila povprečna cena 91,48 dolarja za sodček – WTRG Economics), gotovo ni ugodno vplivala na naložbe.

2.2.4 Revizija direktive o energetska učinkovitosti stanovanjskih in poslovnih zgradb, zaradi katere se bo znatno povečalo število tistih, ki bodo morali obvezno izvajati strukturne posege v novih stanovanjih in stanovanjih, potrebnih prenove, ter zakonodaja o izpustih avtomobilov in lažjih poslovnih vozil bosta zahtevali znatne napore industrije za doseg ciljev na področju emisij, ki bi morali prinesiti veliko povečanje učinkovitosti ter ustrezno zmanjšanje porabe.

2.2.5 EurObserv'ER 2009 (EurObserv'ER 2009, *The State of Renewable Energies in Europe* – Položaj na področju obnovljivih virov energije v Evropi. 9. poročilo EurObserv'ER) je v 14 državah članicah EU (te so: Nemčija, Francija, Španija, Danska, Švedska, Italija, Avstrija, Poljska, Finska, Združeno kraljestvo, Nizozemska, Slovaška, Slovenija in Luksemburg) analiziral neposredne učinke različnih tehnologij, povezanih z obnovljivimi viri energije, na zaposlovanje. Tehnologije na področju obnovljivih virov energije so v letu 2008 omogočile uvedbo in ohranitev skupaj 660 000 delovnih mest. Preko 42 % (približno 278 000) teh delovnih mest je povezanih z biogenimi viri energije (v ožjem pomenu besede: z biomaso). Naložbe v

biomaso ustvarjajo trajne zaposlitve, zmanjšujejo energetska odvisnost Evrope in znatno izboljšujejo položaj glede emisij CO₂.

3. Kriza in zelena delovna mesta

3.1 Gospodarska kriza je močno prizadela javne finance. Skupni javnofinančni primanjkljaj območja eura je v letu 2009 znašal 6,4 %, za leto 2010 pa Komisija ocenjuje, da bo znašal 6,9 %. To pa zahteva odločne načrte za zmanjšanje dolga, ki bi primanjkljaj v kratkem spet premaknili v okvire meril pakta stabilnosti. EESO svari pred prazno retoriko in pasivnostjo politike, ko gre za spodbujanje zelene rasti.

3.2 Razpoložljivi viri za uresničevanje načrtov za spodbujanje obnovljivih virov energije ter programov energetske učinkovitosti so vedno manjši. Države članice bodo morale programom energetske učinkovitosti ter naložbam v obnovljive vire energije, trajnostno mobilnost ter prevoz na splošno nameniti sredstva iz sistema EU za trgovanje s pravicami do emisij (Emission Trading Scheme), ki bodo večja od predvidenih 50 %.

3.3 Obstaja tveganje, da se ustvari zmotna podoba boja proti podnebnim spremembam, omejena zgolj na zmanjšanje porabe. Morali bi upoštevati energijski donos naložb (EROI) in pojem trajnosti povezovati s pojmom razvoja, novo ekonomijo, ki ne bo usmerjena v „trajnostno recesijo“ in „obvladljivo brezposelnost“, ki bi nedvomno vodili v slabšanje življenjskih razmer državljanov, ne da bi znatno izboljšali stanje planeta.

3.4 Poleg tega se podjetja, zlasti MSP, soočajo tudi z očitnim zmanjšanjem posojil. Zmanjšanje sredstev za običajne dejavnosti pa skorajda onemogoča razvoj naložb v prestrukturiranja, ki so včasih draga in se lahko povrnejo šele v nekaj letih. Potrebne so politike, usmerjene v podporo.

3.5 Mednarodna organizacija dela je predstavila svoje stališče do nedavne pobude Komisije (Duncan Campbell, direktor oddelka za analizo gospodarstva in trga dela pri Mednarodni organizaciji dela), v katerem je predlagala naslednjo opredelitev:

„Zelena delovna mesta lahko opredelimo kot tista, ki zmanjšujejo vpliv na okolje:

- z zmanjševanjem porabe energije, vode in proizvodnje odpadnih materialov,
- z dekarbonizacijo in dematerializacijo gospodarstva,
- z zmanjševanjem izpustov toplogrednih plinov,

⁽¹⁾ UL C 10, 15.1.2008, str. 22-35.

⁽²⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 54-59, UL C 318, 23.12.2009, str. 39-42.

⁽³⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 20.

— s sprejemanjem politik prilagajanja podnebnim spremembam,

— z zaščito in sanacijo ekosistema.“

3.6 Po mnenju Mednarodne organizacije dela, ki v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami delodajalcev in sindikatov že nekaj let pogloblja sektorske študije na področju zelenih delovnih mest, so sektorji, na katere se ta tema v največji meri nanaša, naslednji:

Energetika	integrirani cikel plinifikacije/sekvestracija ogljikovega dioksida
	sočasna proizvodnja (toplota/energija)
Promet	obnovljivi viri (veter, sonce, biogoriva, geotermalna energija, male hidroelektrarne); gorivne celice
	vozila z učinkovitejšimi motorji
	hibridna električna vozila ter vozila z gorivnimi celicami
	skupni prevoz z avtomobilom (carsharing)
	javni prevoz
Podjetja	nadzor onesnaževanja (čistilne naprave in druge tehnologije filtriranja)
	učinkovitost energije in materialov
	tehnike čiste proizvodnje (izogibanje strupenim snovem)
	zasnova proizvodnih ciklov po metodi „od zibelke do zibelke“ (sistemi zaprtih krogov po definiciji Williama McDonougha in Michaela Braungarta)
Zgradbe	varčna razsvetljava, mali gospodinjski aparati in pisarniški stroji z veliko energetske učinkovitostjo
	ogrevanje in hlajenje s sončno energijo, sončni kolektorji
	preureditev starih zgradb z novimi tehnologijami
	zeleno zgradbo (energetsko učinkovita okna, izolacija, gradbeni materiali, ogrevanje, prezračevanje in hlajenje)
	pasivne hiše, ki se napajajo s sončno energijo, zgradbe brez emisij

Ravnanje z materiali	recikliranje
	povečanje odgovornosti proizvajalcev, vračljivost in predelava/ponovna uporaba izdelkov
	dematerializacija
	trajnost in popravljivost izdelkov
Prodaja na drobno	razširjanje energetske zelo učinkovitih izdelkov ter uporaba ekoloških oznak
	prodajna mesta v bližini stanovanjskih območij
	zmanjševanje razdalj pri prevozu (od proizvodnje izdelkov do skladišč)
	nova ekonomija storitev (prodaja storitev in ne izdelkov)
Kmetijstvo	ohranjanje tal
	učinkovita raba vode
	metode ekološkega kmetovanja
	zmanjševanje razdalj med proizvajalci in trgovom
Gozdarstvo	pogozdovanje in načrti pogozdovanja
	agrogozdarstvo
	trajnostno upravljanje gozdov in certificiranje
	zaustavitev krčenja gozdov

3.7 Pri večini dejavnosti mora biti za zelena delovna mesta značilna visoka raven strokovne usposobljenosti in pripravljenosti.

4. Glavni akterji in primeri dobre prakse

4.1 Organizirano je bilo posvetovanje (EESO, 23. marca 2010) z nekaterimi predstavniki glavnih združenj, ki so s svojimi prispevki obogatili razpravo.

4.2 Predsednik italijanskega obrtnega združenja Confartigianato iz Bergama je predstavil teden zelene energije: na 16 dogodkih, posvečenih osveščanju in razpravi, se je zbralo 80 poročevalcev in več sto udeležencev, ki so proučevali regulativne in tehnične vidike varčevanja z energijo in okoljske trajnosti. To je odličen primer vloge, ki jo lahko imajo in tudi morajo imeti tovrstna združenja pri razširjanju nove kulture. Predstavljene so bile nove storitve, posvečene energiji, kot so „energetsko okence“, ki podjetjem nudi strokovne nasvete, „spremljanje na področju kreditov“, namenjeno podpori naložbam tudi s pomočjo kreditnega konzorcija združenja in tehnično „usposabljanje“ v sodelovanju s Fakulteto za inženirstvo Univerze v Bergamu.

4.3 Predstavnik WWF, odgovoren za evropsko politiko na področju podnebja in energije, je v svojem prispevku poudaril, da študije, ki jih je izvedla njegova organizacija, predvidevajo pozitiven učinek zelene ekonomije na zaposlovanje. Okoljevarstvene organizacije so seveda zelo naklonjene politiki podpore virom energije z majhno ali celo nično vsebnostjo CO₂.

4.4 Predsednik poljskega rudarskega in energetskega sindikata je poudaril, kakšna tveganja prinaša politika, ki pretirano zapostavlja „črne poklice“. Nujno je ohranjati zaposlitev s pomočjo pobud za ustvarjanje novih delovnih mest, ki bodo nadomestila tista, ki so bila ukinjena. Razmišljati je treba o „razliki“ med številom na novo ustvarjenih delovnih mest in številom nekdanjih delovnih mest, ki so bila ukinjena. Veliko pozornosti je treba nameniti tudi plačnim vidikom: nekateri novi zeleni poklici so manj plačani in cena kilovata, pridobljenega iz premoga, je za polovico manjša od kilovata, pridobljenega iz obnovljivih virov. Brez ustreznih politik podpore zaposlovanju tvegamo, da se bo brezposelnost v kratkem podvojila. Treba je predvideti tudi ustrezne oblike podpore mobilnosti delavcev.

4.5 Predsednik Evropske zveze za gradbeno dejavnost je izrazil močno zavezanost in interes evropskih podjetij za podporo modernizaciji in izboljšanju energetske učinkovitosti stanovanjskih zgradb ter javnih in zasebnih poslovnih zgradb. Gradbeni sektor ne zahteva posebne ekonomske pomoči, zavzema pa se za trdno zakonodajo, ki bi veljala določeno število let, da bi lahko načrtovali naložbe in industrijske programe. Gradbeništvo si želi, da bi lahko računalo na ustrezen in stalen finančni dotok, ne zgolj na kratkoročne pomoči. Ustrezna davčna politika bi lahko družinam pomagala, da bi se odločile za tovrstne naložbe. Podjetja so pripravljena prevzeti svoj delež pri nujnem usposabljanju svojih zaposlenih.

4.6 Predsednik Sveta evropskih arhitektov (CAE) je poudaril potrebo po nadaljnjem razvoju izobraževanja na področju trajnostne arhitekture v Evropi in zagovarjal celostni pristop k načrtovanju ukrepov na ozemljih, za kar je potreben ponoven razmislek o tej stroki. Po mnenju CAE bi bilo treba v sodelovanju z gradbeno stroko določiti ambiciozne cilje za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb. CAE je na podlagi nedavnih slabih izkušenj izrazil dvome o rezultatih javno-zasebnega partnerstva na področju javnih naročil.

4.7 Predstavnik Komisije je poudaril velik potencial novih delovnih mest, ki jih bo mogoče ustvariti. Po ocenah naj bi šlo za več kot milijon novih delovnih mest. Uspeh drugega kongresa, posvečenega geotermalni energiji, kaže na možen razvoj. Na Švedskem je na primer nameščenih 33 toplotnih črpalk na 1 000 prebivalcev, v Španiji pa 0,1. Upravne obremenitve so resna ovira za razvoj obnovljivih virov energije. Energetska učinkovitost je temeljna sestavina celotnega sistema,

zlasti pri zgradbah. Zelena delovna mesta, ki jih bodo podprli nacionalni akcijski načrti, bodo trajnostna in konkurenčna.

4.8 Predstavnik Univerze za ekonomijo in tehniko v Berlinu je v svojem bogatem prispevku z veliko podatki in elementi za razmislek opozoril na močno mednarodno konkurenco na trgu energije iz obnovljivih virov, na katerem sta glavna konkurenta ZDA in Kitajska. Kitajska in Tajvan skupaj dosegata 50 % vsega izvoza sončnih kolektorjev.

4.9 Predstavnik enega največjih španskih podjetij vetrnih turbin je poudaril strateški pomen tega sektorja, za razvoj katerega so bile potrebne modre in drzne politike, ki so spodbujale naložbe in gospodarstvu dodajale vrednost. Obeti za prihodnost so kljub krizi pozitivni, če se bodo politike, ki podpirajo obnovljive vire, nadaljevale. V svojem nastopu je citiral predsednika Obama (govor Baracka Obame o stanju Unije z dne 27. januarja 2010): „Država, ki bo imela vodilno gospodarstvo s čisto energijo, bo vodilna država v svetovnem gospodarstvu.“

4.10 Na koncu je ena od voditeljic Evropske konfederacije sindikatov (EKS) poudarila prizadevanja te organizacije za podporo politikam spodbujanja in podpiranja zelenih delovnih mest, ki morajo spoštovati dostojanstvo delavcev, njihove pravice in raven njihovih plač. Zeleno delovno mesto mora že po definiciji biti dostojno. Evropska konfederacija sindikatov meni, da je nujno začeti izvajati politike tranzicije, podpore izobraževanju ter priprav na spremembe v industriji.

5. Kakšni so obeti?

5.1 V zadnjih letih so se pojavljale zelo različne ocene možnih koristi zelenih delovnih mest za zaposlovanje ter koristi energetske učinkovitosti in pobud za boj proti podnebnim spremembam. Po ocenah naj bi šlo za več sto tisoč novih delovnih mest, vendar ta nastajajo zelo počasi. Resna težava je ocenjevanje neto porasta, pri katerem je treba odšteti delovna mesta, ki so bila v istem sektorju ukinjena.

5.2 Danes je „zelenih“ delovnih mest 4,6 milijona; sem spadajo ekološke dejavnosti v ožjem pomenu besede, tem pa je treba prišteti še nadaljnjih 8,67 milijona, če upoštevamo tudi dejavnosti, povezane z okoljskimi viri, na primer pogozdovanje ali ekoturizem, kar skupaj predstavlja 6 % zaposlenih v EU-27. Z uporabo širše opredelitve, ki vključuje tudi posredne in s tem povezane dejavnosti, pa lahko pridemo do precej večje številke: skupaj 36,4 milijona delovnih mest, ki zaposlujejo 17 % delovne sile (GHK in drugi (2007)). Komisija je v nedavnem dokumentu o delu v Evropi (*Employment in Europe 2009 - Zaposlovanje v Evropi 2009*) zelo dobro prikazala te razlike. Rast je opaziti predvsem v sektorjih obnovljivih virov, ekološkega kmetovanja in zaenkrat še v manjši meri pri dejavnostih, ki so povezane s prenovo nepremičnin.

5.3 Glavna področja dejavnosti. Gradbeništvo

5.3.1 S 16,3 milijona zaposlenih, kar je 7,6 % vseh zaposlenih, se gradbeništvo uvršča na prvo mesto med evropskimi industrijskimi dejavnostmi: s 1 305 milijardami evrov je v letu 2008 ustvarilo 10,4 % BDP. Posredno pa zaposluje dodatnih 32 milijonov delavcev (letno poročilo FIEC 2009).

5.3.2 Evropsko gradbeništvo je aktivno udeleženo v projektih in pobudah, katerih cilj je doseganje višjih standardov na področju učinkovitega varčevanja z energijo: v okviru 7. okvirnega programa s projektom *Sunrise* za uvajanje fotovoltaike v stavbe in *Cygnum* za izdelavo vnaprej izoliranih lesenih panelov z uporabo poceni recikliranega materiala, ki bodo povečali dostopnost stanovanj z majhno porabo energije, ter s 3D operacijskim sistemom *Mobi3con*, ki se uporablja na gradbiščih za preprečevanje vseh napak od zasnove do izvedbe, za katerega Evropska zveza za gradbeno dejavnost (FIEC) predvideva, da lahko prinese do 6,2 milijarde evrov prihranka.

5.3.3 Kljub hudim posledicam finančne krize, ki so v nekaterih državah, kot sta Španija in Irska, dejansko že ohromile trg, v sektorju ocenjujejo, da bo v prihodnosti ustvarjenih vsaj 800 000 novih delovnih mest za specializirane tehnike in inženirje v okviru programov za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb. Samo v Franciji se bo po izračunih med letoma 2007 in 2012 število zaposlenih na področju energetske učinkovitosti stavb povečalo s 169 000 na 320 000 (študija Agencije za okolje in obvladovanje energije Ademe – Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Énergie, 2008).

5.3.4 Med sektorji, v katerih se pričakuje naraščanje števila zaposlenih, je tudi sektor podjetij za energetske storitve (*Energy Service Company*), ki izvajajo posege za izboljšanje energetske učinkovitosti, nase prevzemajo tveganje pobude in končnega porabnika rešujejo vsakršnega organizacijskega ali naložbenega bremena. Razcvet teh podjetij so v nekaterih državah zavrli veliki proizvajalci, ki so se bali velikega zmanjšanja porabe. (4)

5.3.5 Poklicno usposabljanje in vseživljenjsko izobraževanje sta nujna za dober potek sprememb v industriji: Evropska zveza za gradbeno dejavnost (FIEC) in Evropska zveza delavcev v gradbeni in lesni industriji (FETBB) dejavno sodelujeta pri razvoju skupnih pobud na področju poklicnega usposabljanja in projektov čezmejnega izobraževanja.

5.4 Obnovljivi viri energije

5.4.1 Fotovoltaična industrija je leta 2008 zaposlovala 190 000 ljudi (130 000 neposredno in 60 000 posredno). Ob podpori trgu EU-27 bo ta industrija do leta 2030 zagotavljala predvidoma 2,2 milijona delovnih mest, vendar bo neto učinek na zaposlovanje precej majhen: pod predpostavko, da bo delež izvoza znašal 15 %, se bo do leta 2030 v EU-27 število dvignilo

za približno 162 000 delovnih mest (20 000 v letu 2010 in 49 000 v letu 2020) (EPIA – *European Photovoltaic Industry Association* (združenje evropske fotovoltaične industrije), 2009).

5.4.2 Sektor fotovoltaične industrije potrebuje odlično usposobljeno delovno silo tako za raziskave in razvoj kot tudi za vzdrževanje. Arhitekti in inženirji bodo morali preučevati vključevanje teh možnosti v urbana okolja, katerih posebnost je, da so zgodovinska središča velike krajinske ali umetniške vrednosti. Skupna nameščena zmogljivost v Evropi je narasla z 1 981 megavatov v letu 2005 na 9 405 v letu 2008, med letoma 2007 in 2008 pa se je skoraj podvojila (EPIA – *Global Market Outlook for Photovoltaics until 2013*, 2009, analiza A.T. Kearneya). Potrebna bodo strokovna izobraževanja, da bi do leta 2030 pridobili vsaj 50 000 novih zaposlenih. Magisterijev in usposabljanj po univerzitetnem študiju, ki posebej pripravljajo na uporabo fotovoltaičnih naprav, še vedno ni dovolj.

5.4.3 Vetrna energija s 64 935 megavati nameščene zmogljivosti ob koncu leta 2008 je že danes najpomembnejši obnovljivi vir električne energije. V letu 2007 je neposredno zaposlovala 108 600 ljudi, ocenjujemo pa, da skupaj s posredno zaposlenimi ta številka znaša 154 000. Od teh jih je 59 % zaposlenih v industriji vetrnih turbin in komponent. Nemčija, Španija in Danska so države z največjo koncentracijo zaposlenih (EWEA – *European Wind Association* (združenje evropskih vetrnih elektrarn), 2009). Evropsko združenje tega sektorja ocenjuje, da se število zaposlenih do leta 2020 lahko povzpne do 330 000, kar pomeni podvojitev sedanjega števila.

5.4.4 V skladu s študijo, ki je bila opravljena v Španiji, državi, ki je zelo veliko vložila v alternativne vire energije, naj bi se število z 89 001 zaposlenega v letu 2007 povzpelo na 228 000 do 270 000, odvisno od različnih možnih scenarijev (ISTAS – *Instituto Sindical de Trabajo Ambiente y Salud* (sindikalni inštitut za delo, okolje in zdravje), 2009).

5.5 Promet

5.5.1 Avtomobilska industrija in cestni promet zaposlujeta okrog 2,2 milijona ljudi, če temu prištejemo še s tem povezane dejavnosti, pa številka naraste na 9,8 milijona (ACEA – Evropsko združenje proizvajalcev avtomobilov). Tem je treba prišteti še zaposlene v javnem in zasebnem prevozu. Skupaj gre za 16 milijonov ljudi, če štejemo železnice, podjetja, ki se ukvarjajo s plovbo, industrijo in storitve, povezane z letalskim prevozom, ter cestni tovorni promet.

5.5.2 Ta sektor je krizo zelo močno občutil: proizvodnja avtobusov se je zmanjšala za 7,6 %, avtomobilov za 21,6 %, minibusov za 48,9 % ter tovornjakov za 62,6 %. Proizvodnja je doživela pravo katastrofo. V ostalih sektorjih prometa ni bilo nič bolje, povsod je zaznati upadanje naročil in dejavnosti.

(4) UL C 77, 31.3.2009, str. 54-59, UL C 318, 23.12.2009, str. 39-42.

5.5.3 Prometni sektor bo bolj kot drugi sektorji občutil tehnološke izzive podnebne paketa ter iz tega izhajajočih predpisov o izpustih CO₂. Vključitev izpustov, ki jih povzročata letalski promet, v evropski sistem trgovanja z emisijskimi pravicami (ETS) bo povzročila težave najbolj zastarelim flotam, ki bodo za svoje emisije morale plačati velikanske vsote. Poleg tega je, kot je EESO⁽⁵⁾ v svojem mnenju že navedel, „uporaba tega sistema v pomorskem prometu veliko zapletenejša kot v letalstvu, kar zlasti velja za prosto plovbo. Zaradi izvajanja svetovne pomorske trgovine v praksi so izračuni v okviru ETS zelo težavni“.

5.5.4 Pričakuje se pospešena (in zaželeno) rast železniških dejavnosti, tako pri prevozu potnikov kot blaga. Do leta 2030 naj bi število zaposlenih v potniškem prometu naraslo na 1,2 milijona in v tovornem prometu na okrog 270 000 zaposlenih, medtem ko se bo v cestnem prometu zmanjšalo za okrog 700 000 (raziskava Syndex, ETUC in ISTAS, 2007).

5.5.5 Trajnostna urbana mobilnost z jasno politiko podpore nemotoriziranim oblikam prevoza, kot je kolesarjenje, in hoji, bo izboljšala kakovost življenja in v znatni meri prispevala k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov.

6. Pozitivni ukrepi za spodbujanje zelenih delovnih mest

6.1 Za soočanje s prihodnjimi izzivi – z usklajevanjem gospodarskega razvoja z občutnim zmanjšanjem škodljivih izpustov ter možnostjo pridobitve večjega števila kakovostnejših delovnih mest – je nujno izdatno posredovanje javnega in zasebnega sektorja ter javno-zasebnih partnerstev.

6.2 Sedanje stanje javnih financ – po posredovanjih v korist finančnega sistema v hudi krizi, kateri je sledila finančna kriza, ki je skrčila davčne prihodke v vseh državah članicah – ne dopušča veliko manevrskega prostora.

6.3 EESO predlaga sprejetje „neodvisnega evropskega sklada“, za katerega bi jamčili EIB ter sistem centralnih bank in ECB, ki bi zagotovili posebne vire za uresničitev ciljev energetske učinkovitosti in varčevanja z energijo. Za uspešno soočenje s finančnimi zahtevami boja proti podnebnim spremembam bi potrebovali nekakšen evropski „Marshallov plan“.

6.4 EIB, ki si že uspešno prizadeva za financiranje dejavnosti na področju razvoja obnovljivih virov, bi lahko prevzela vodenje

takšnega sklada in razporejanje sredstev s pomočjo kanalov sistema evropskih bank.

6.5 Glavna težava je racionalizacija sredstev. Strukturne sklade ter sredstva Evropskega socialnega sklada in 7. okvirnega programa je treba nujno usmerjati in usklajevati. Za koordinacijo bi lahko skrbela Komisija s svojim novim GD za energiko.

6.6 Potrebni so zasebni viri financiranja. Pobude javno-financijskih partnerstev bi morale biti deležne operativnih in davčnih spodbud v okviru zanesljivega in trdnega referenčnega okvira.

6.7 Organizacije delodajalcev in delavcev ter združenja civilne družbe, ki delujejo na tem področju, imajo lahko izredno pomembno vlogo pri razširjanju tehnik, možnosti, zavesti, izobraževanja in usposabljanja. Civilna družba mora biti vedno vključena v tovrstne projekte.

6.8 Informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) imajo bistveno vlogo pri optimizaciji sredstev. Komisija v svoji nedavni študiji (*The implications of ICT for Energy Consumption – e-Business Watch, Study report no 09/2008*, http://www.ebusiness-watch.org/studies/special_topics/2007/documents/Study_09-2008_Energy.pdf) poudarja potrebo po izkoristku vsega potenciala IKT.⁽⁶⁾ To bi lahko zelo pozitivno učinkovalo na ustvarjanje novih zelenih delovnih mest.

6.9 V zvezi z energetske učinkovitostjo stavb je EESO v enem od mnenj⁽⁷⁾ opredelil ustrezne politike, ki bi jih bilo treba izvajati, da bi olajšali nadzor spoštovanja energetskih standardov pri zgradbah ter končnim uporabnikom ponudili ugodnosti pri nakupu in namestitvi ustrezne opreme ter pri prenovi, katere namen je toplotna izolacija stavb.

6.10 Na področju obnovljivih virov energije pa bi bilo treba spodbujati ukrepe podpore R&R ter programe za vzpostavitev stabilnega in samozadostnega trga. Podjetja in končne uporabnike bi bilo treba z davčnimi spodbudami podpreti pri proizvodnji in potrošnji energije iz obnovljivih virov. To bi morali biti dolgoročni programi po vzoru nemških. Nemčija se je namreč odločila za postopno zmanjševanje javnih posegov, da bi gospodarskim subjektom in javnosti ustvarila pogoje za načrtovanje njihovih naložb.

⁽⁵⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 20.

⁽⁶⁾ UL C 175, 28.7.2009, str. 87-91.

⁽⁷⁾ UL C 162, 25.6.2008, str. 62-71.

6.11 Posebno poglavje mora biti posvečeno izobraževanju in usposabljanju.⁽⁸⁾ Prvo je potrebno zaradi razširjanja znanja in zavesti na prihodnje generacije, drugo pa je ključnega pomena

za napredek novih tehnologij, namenjenih razvijanju energetske učinkovitosti in boju proti podnebnim spremembam.

V Bruslju, 14. julija 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽⁸⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 15-19.